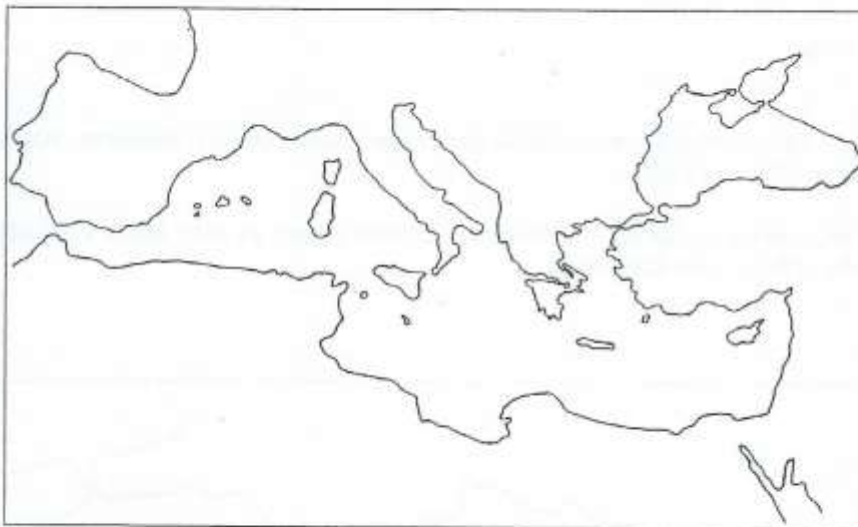

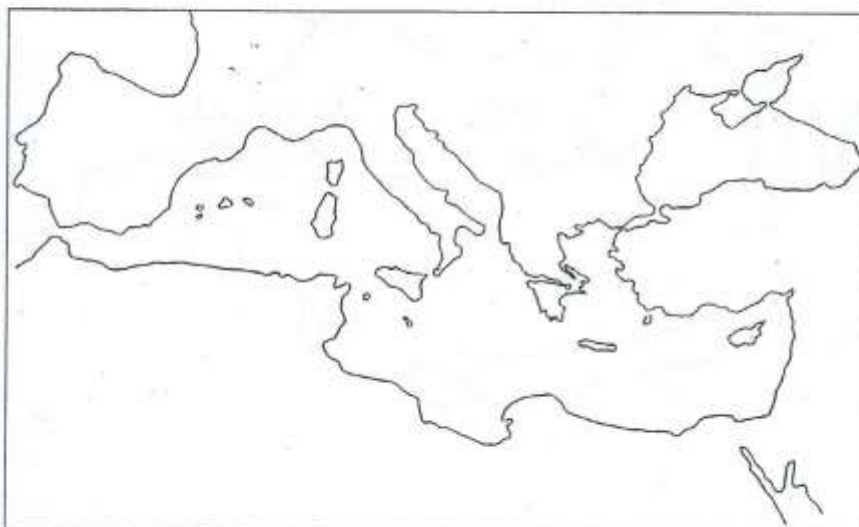
1. Sobre el mapa indica:

- a) De color verd, Creta i la seva àrea d'influència. (Grècia actual i costes d'Anatòlia).
- b) De color blau, Fenícia i la seva àrea d'influència. (Costa del Nord d'Àfrica, de Trípoli a Tànger, i la costa sud de la Península Ibèrica).

c) Situa i subratlla de color vermell les ciutats fenícies: Biblos, Sidó i Tír.

d) Situa i subratlla de color negre les colònies fenícies: Trípoli, Cartago, Melilla, Tànger, Cadis, Almuñecar, Adra, Balears.

e) Dibuixa amb fletxes la penetració dels Pobles Indoeuropeus a Europa i la direcció seguida pels Celtes, Itàlics i Grecs. Marca (ratllant) les zones ocupades per cada un d'aquests pobles, posant-hi el nom.

2. Indica en el mapa:

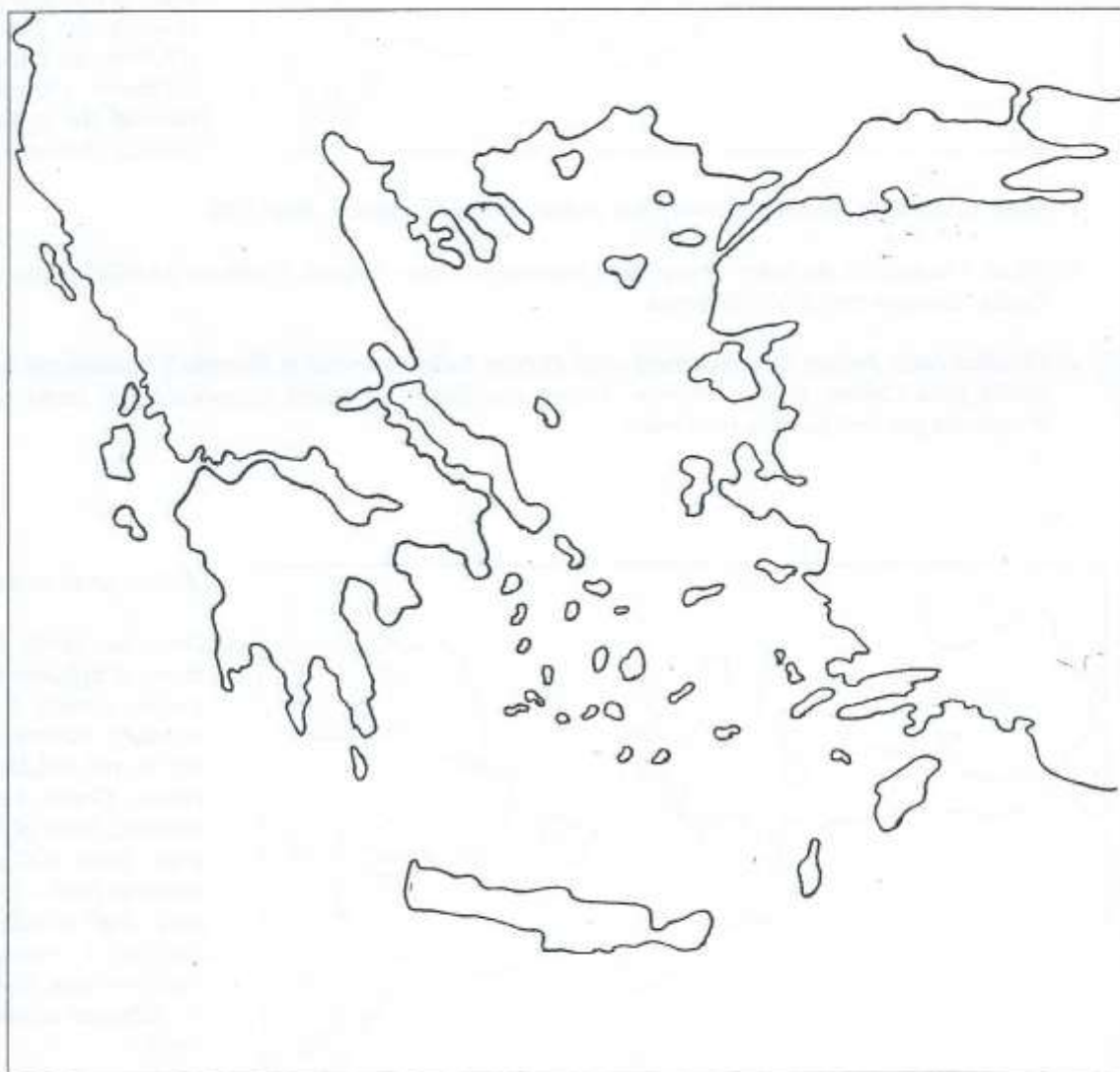
- a) De color verd, la zona d'influència grega: Grècia, Península Balcànica, litoral del Mar Negre, Costa d'Anatòlia, Nord d'Àfrica (des d'Alexandria fins a Trípoli), Sud d'Itàlia, Sicília i costa mediterrània (des de Mònaco a Alacant).

b) Situa i subratlla de color negre les següents colònies gregues: Empúries, Roses, Marsella, Nàpols, Siracusa, Bizanci.

3. En el mapa de Grècia:

a) Situa i subratlla de color vermell les següents ciutats gregues: Atenes, Esparta, Focea, Milet, Corint, Olímpia, Tebes i Delfos.

b) Situa també: la Macedònia, l'Àtica, el Peloponès, el mar Jònic, el mar Egeu i les illes de Rodes, de Creta, d'Ítaca i les Cíclades.

LES COLONITZACIONS GREGUES.

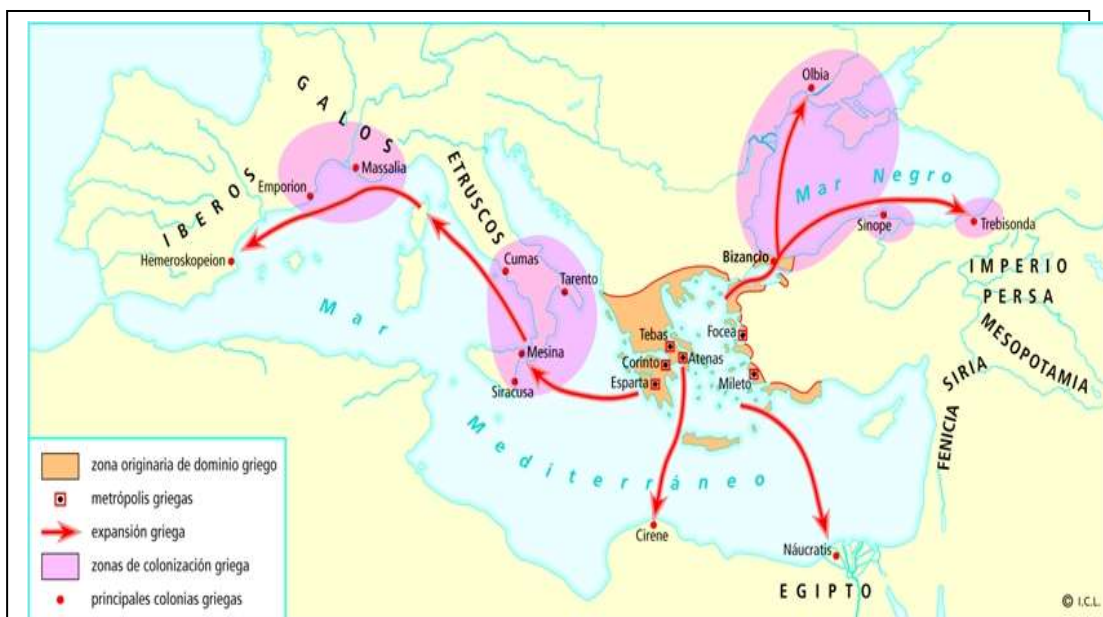
Entre el segle VIII i el VI a.C. molts grecs emigraren i fundaren colònies al llarg del Mediterrani i del mar Negre. Les colònies eren ciutats independents, tot i que mantenien lligams amb les ciutats d'origen.

Les causes d'aquesta emigració van ser:

- El coneixement que els grecs ja tenien dels territoris mediterranis, per les seves activitats comercials.
- L'escassetat de terres i la misèria dels pagesos.
- La possibilitat d'arribar a ser esclau per deutes.
- Les facilitats que van posar els governs de les polis per emigrar i donar sortida als desocupats.

Es fundaren colònies al Mediterrani Occidental, a l'Oriental i al mar Negre.

Durant el segle VII a. C. els foceus –habitants de la ciutat grega de Focea- van començar a navegar pel Mediterrani occidental a la recerca d'estany, or i ambre. Es van establir a la costa de Màlaga, on va sorgir la factoria de Mainake. Cap a l'any 600a.C. van fundar Massalia (avui Marsella), que molt aviat es va convertir en una ciutat important.

La colonització grega

La necessitat de mantenir una relació constant entre Massalia i Mainake obligava a una navegació de cabotatge, és a dir, seguint el litoral, fet que pot explicar la fundació d'Emporion.

El nucli primitiu s'instal·là a l'illa de Sant Martí d'Empúries, que permetia explorar la regió amb una certa seguretat. Més tard, aquest nucli va constituir la ciutat vella i es va crear un altre establiment a la costa.

Emporion no sembla respondre a un tipus de colònia grega normal, ja que no fou fundada pel manament de cap oracle ni per acord de cap assemblea política. No va ser, doncs, originàriament, una colònia de poblament, sinó una escala en la ruta de navegació Mainake-Massàlia.

Els focs van tenir una bona acollida per part de la població autòctona. Una de les activitats econòmiques més importants fou el comerç amb les tribus ibèriques. Els grecs van introduir el ferro, tant per a les eines de l'agricultura com per a l'armament.

Empúries

L'ESPLENDOR D'ATENES.

Al segle V a.C. Atenes va vèncer els perses en les **guerres Mèdiques** (490-448 aC). L'any 490 aC, Darius, rei dels perses, va desembarcar a Marató amb un exèrcit de 20.000 homes . Els atenencs, que eren només 9.000, guanyaren als perses a la mateixa zona on havien desembarcat.

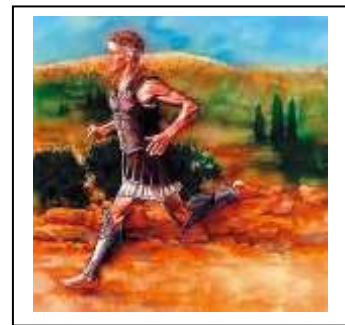
La batalla de Marató.

L'any 490 aC els perses van decidir atacar les polis gregues de la península, concretament Erètria i Atenes. Aquesta va demanar ajuda a Esparta que en aquell moment celebrava les festes Càrnies, i la resposta va ser que els ajudarien quan acabessin les festes.

Els adversaris van acampar a la plana de Marató, a uns 40 quilòmetres d'Atenes, i durant vuit dies els exèrcits no es van moure . Finalment , els hoplites van iniciar l'atac contra la cavalleria persa, que es va haver de retirar precipitadament cap a les naus.

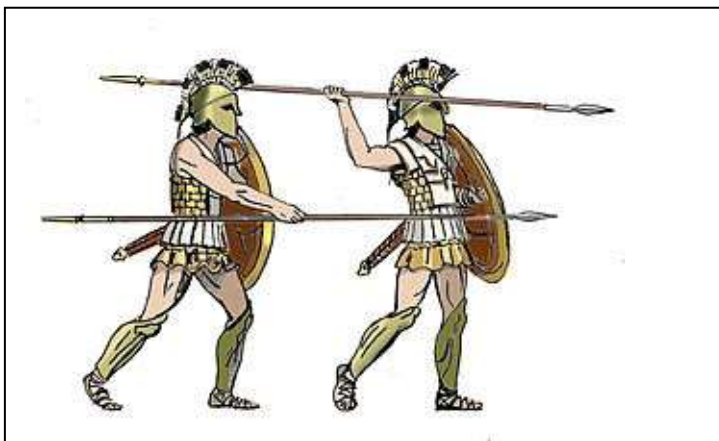
Milcíades, l'estrateg que va aconseguir la victòria, va demanar a Filípides que corregués fins a la ciutat per anunciar la victòria i advertir del perill d'un nou atac.

Filípides va córrer els 42 quilòmetres que separen marató d'Atenes en només tres hores , i va morir just després de donar la notícia. Gràcies a ell, la ciutat es va poder preparar per rebutjar els perses.

La victòria sobre els perses donà a Atenes l'hegemonia sobre la resta de polis gregues i promogué la **LLiga de Delos**, una associació de polis que recaptava impostos per mantenir una flota de guerra.

Atenes es va anar apropiant del tresor de Delos i va convertir la seva hegemonia en un imperi atenès. Les ciutats gregues es rebel·laren contra el domini atenès, i això va donar lloc a les **guerres del Peloponès**, que representaren la fi del domini d'Atenes a Grècia.

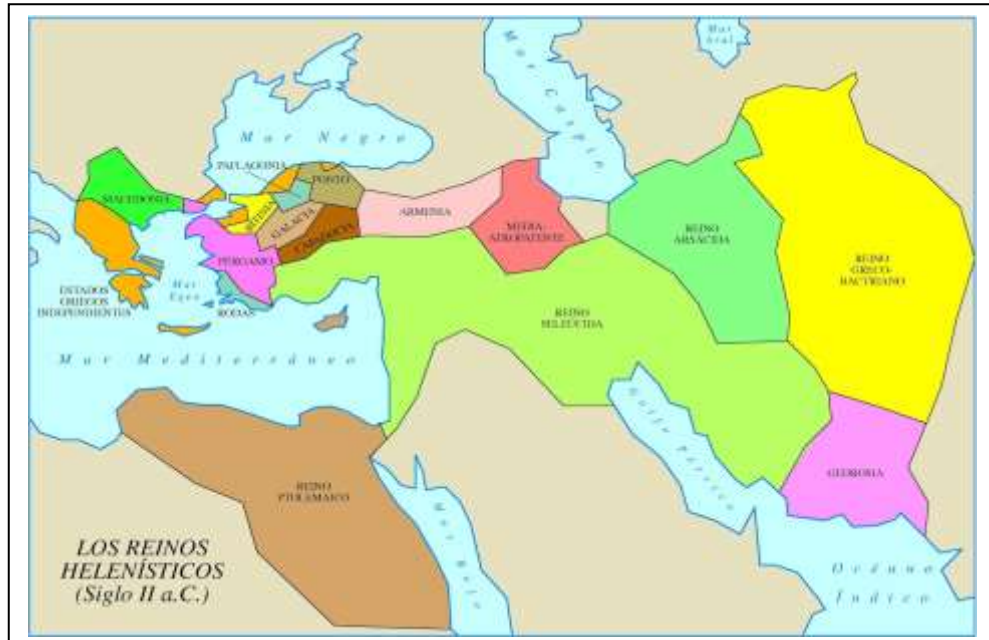
Els hoplites.

LA GRÈCIA HEL.LENISTICA.

Totes les polis van sortir debilitades de la guerra del Peloponès. D'aquesta situació se'n beneficià Macedònia, que era un regne situat al nord de Grècia. A mitjan segle IV aC, el rei Filip de Macedònia va imposar el seu domini damunt les polis gregues. El fill de Filip, Alexandre el Gran, el va succeir l'any 336 a.C.:

- Unificà les ciutats gregues per poder conquerir l'Imperi Persa (van desaparèixer les ciutats-Estat).
- Aconseguí apoderar-se de molts territoris i obrir noves rutes comercials.
- Volia crear un únic imperi amb la base de la cultura grega, encara que cada territori conservés les seves formes socials i polítiques.

Quan es va morir a l'edat de 33 anys, aquest imperi es dividí en regnes hel·lenístics (Egipte, Macedònia,...) que conservaren la cultura i llengua gregues i estigueren governats per monarques divinitzats i autoritaris.

Regnes hel·lenístics

Exèrcits exploradors.

Els exèrcits d'Alexandre el Gran, després de molts quilòmetres de marxa i de conquestes, van aconseguir de posar en contacte el món mediterrani amb tots els extensos territoris entre aquesta mar i l'Índia.

L'any 334 aC, Alexandre, rei de Macedònia, després de sotmetre tot Grècia a la seva autoritat, va travessar l'Hel·lespont (estret dels Dardanels) amb un poderós exèrcit, disposat a acabar amb el perill que representava per a les ciutats gregues el puixant Imperi Persa. En pocs anys, gràcies a la disciplina del seu exèrcit i a l'habilitat d'Alexandre, va passar allò que semblava impossible: el gran imperi de Darios III va caure en mans del macedoni, que va derrotar, l'un rere l'altre, tots els exèrcits que els perses van llançar contra ell.

Després va recórrer l'Àsia Menor (actual Turquia), va descendir per les costes fenícies (Síria, Líban i Israel actuals) on va rendir la ciutat de Tir, que li oposà resistència. Va entrar a Egipte i hi fou rebut com l'alliberador del domini persa. Va retornar pel mateix camí travessà el Tigris i l'Eufrates (actual Iraq), on derrotà novament els exèrcits de Darios. Arribà a Babilònia i, a continuació, al golf Pèrsic, i entrà a Persèpolis (actual Iran), capital de l'Imperi Persa. Els seus exèrcits van avançar després cap al nord, fins a les costes de la mar Càspia. Van continuar cap a l'est vorejant pel sud les

muntanyes iranianes i encaminant-se, després, una altra vegada cap al nord, fins a les planúries de Samarcanda. Després de retornar parcialment pel mateix camí, els grecs van travessar imponents barreres muntanyoses (a l'actual Afganistan) i, seguint camins a través dels passos del Kyber (Paquistàn) van penetrar a la vall del riu Indo. Els exèrcits grecs havien assolit l'Índia.

Després de sotmetre els prínceps locals, Alexandre va baixar per l'Indo fins a assolir-ne el delta i la mar. En aquest punt, amb les tropes exhaustes per les llargues

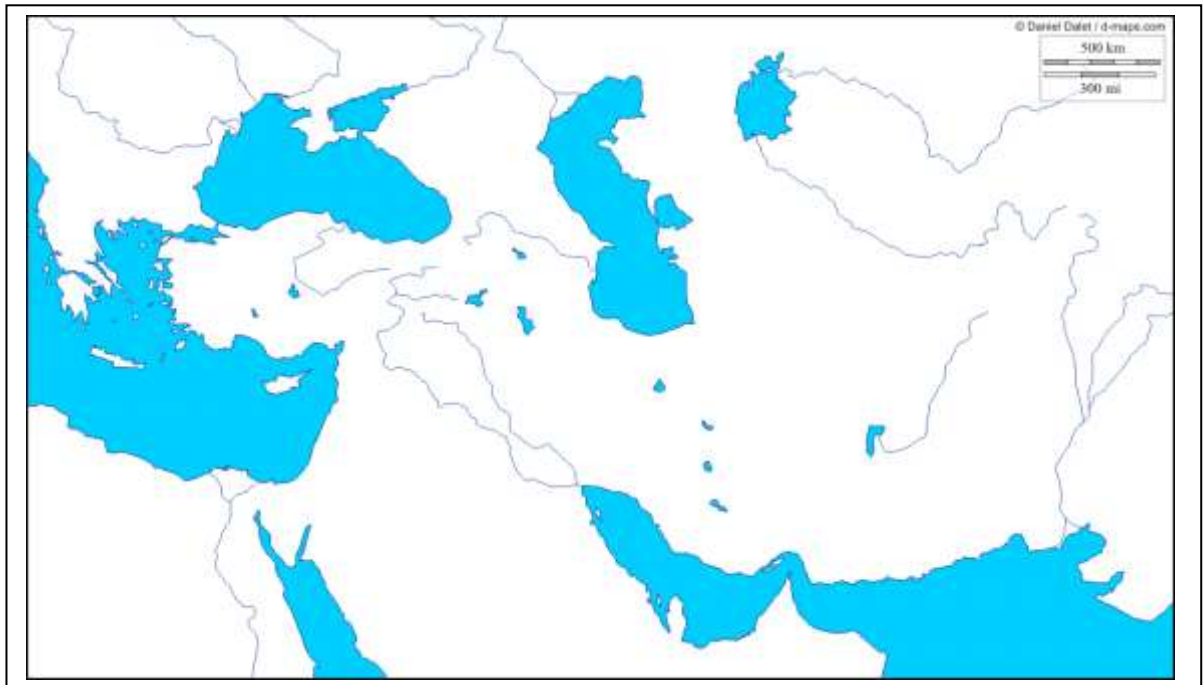
campanyes, va iniciar la tornada. Amb la seva fantàstica marxa, els exèrcits grecs, que havien intentat d'assolir els límits de la terra, van aconseguir d'ampliar el coneixement del món que es tenia a Occident.

Alexandre no va ser només un gran aventurer, conqueridor i colonitzador; va ser deixeble d'Aristòtil i estava molt interessat en les qüestions científiques. Va fer dibuixar un mapa precís de tot el seu Imperi dividit en províncies. Els seus oficials topògrafs, Baton i Diognet, van establir les rutes i les vies de comunicació més practicables. Es van enviar exploradors per establir possibles comunicacions entre l'oceà Índic i la mar Negra. L'almirall Nearc va recórrer i explorar tota la costa entre la desembocadura de l'Indo i el golf Pèrsic.

En realitat, un alt estat major de savis i científics va acompanyar sempre Alexandre en els seus viatges. Entre aquests hi havia dos deixebles d'Aristòtil, Calístenes d'Olint i Anaxiemos de Làmpsac. Gràcies als savis i exploradors d'Alexandre, la geografia i la cultura d'Orient van ser revelades a Occident. La gran quantitat de documentació recollida en aquests viatges es va dipositar en una gran biblioteca construïda a la ciutat que, fundada per Alexandre, va ser anomenada Alexandria (Egipte). La Biblioteca d'Alexandria va recollir, doncs, els coneixements d'Orient i d'Occident i esdevingué així el focus més important del món antic.

Exercicis.

- 1.- Per quins motius van néixer les colònies gregues?
- 1.- En què van consistir les guerres Mèdiques?
- 2.- Qui es va enfrontar en les Guerres del Peloponès?
- 3.- Qui es va enfrontar a la batalla de Marató?
- 4.- Per quin motiu van desaparèixer les polis?
- 5.- Reprodueix en un mapa el recorregut de les expedicions i conquestes d'Alexandre el Gran.

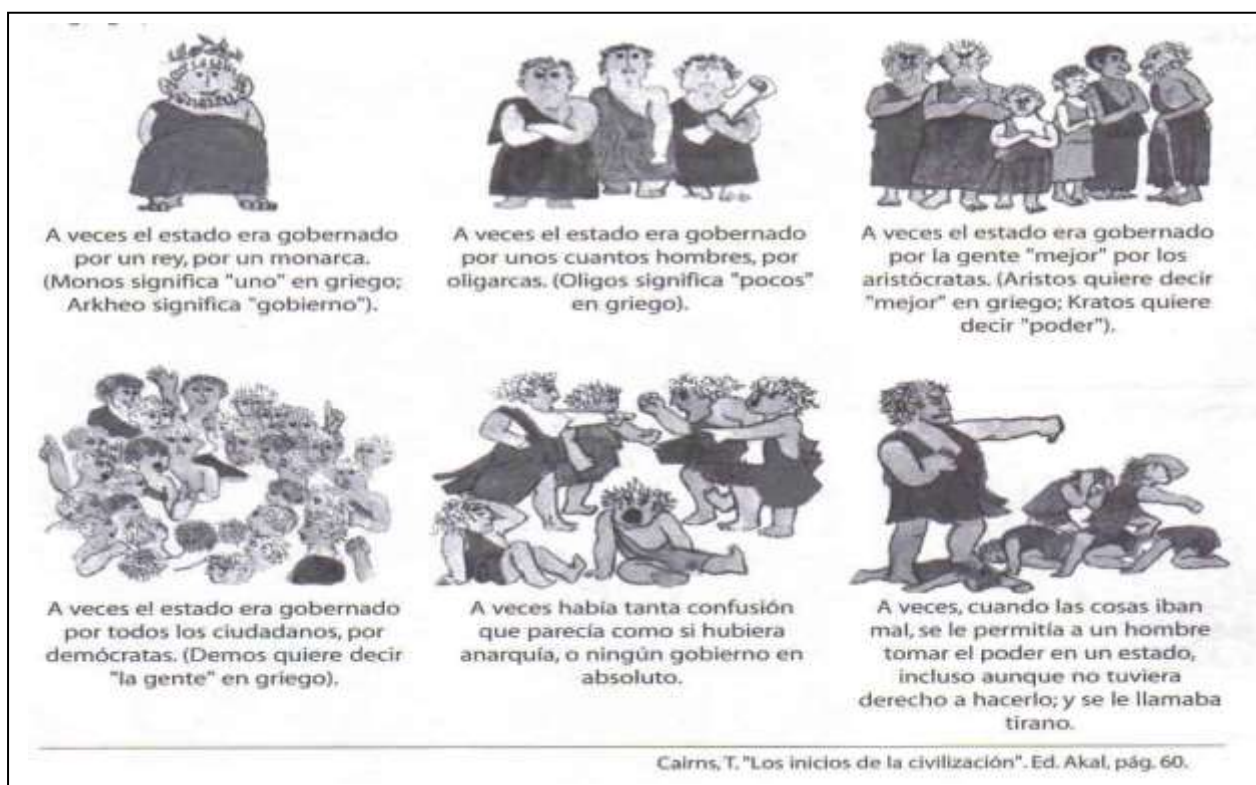

ELS PETITS ESTATS GRECS.

A diferència dels grans imperis com Egipte o Mesopotàmia, el món grec s'organitzava en petites ciutats independents, anomenades **polis**.

Cada polis comprenia la ciutat pròpiament dita, una sèrie de pobles i els camps de la rodalia. També tenia les seves lleis, la seva moneda, els seu exèrcit i el seu govern.

Les polis podien tenir diferents tipus de govern:

UN CIUTADÀ D'ATENES.

En els arxius històrics d'Atenes s'han trobat uns manuscrits autobiogràfics i una sèrie de cartes personals que pertanyien a un ciutadà d'Atenes anomenat

Praxímedes que va viure durant la segona meitat del segle V a. C.

Aquí teniu alguns del seus relats:

“ Quan vaig complir 18 anys em vaig inscriure en els registres del demos (districte), la qual cosa em donava dret a participar en la vida política de la ciutat.

Encara, però, vaig haver de fer el servei militar que durava dos anys; per tant, doncs, no vaig formar part de l'Assemblea fins als 20 anys. D'aquesta manera em vaig convertir en un ciutadà, és a dir, en una persona privilegiada que ha gaudit sempre de llibertat personal i amb drets polítics tals com participar en l'Assemblea, prendre decisions i ocupar càrrecs polítics.

Les reunions de l'Assemblea anomenada “Ecclessia”, les celebrem a l'Àgora (plaça pública) i hi participen 2.000 o 3.000 ciutadans dels 40.000 que viuen a Atenes.

Els ciutadans que assistim a l'Assemblea, celebrem una cerimònia religiosa abans de tractar els temes del dia. Després passem a llegir les lleis que la Boulé (consell de 500 membres escollits per sorteig i durant un any) proposem de discutir i votar.

Quan hem de prendre decisions votem aixecant la mà. Les lleis es decideixen per majoria. Quan votem ens ho prenem molt seriosament perquè som conscients que decidim el futur d'Atenes, la nostra polis.”

“Per executar les decisions que prenem a l'Assemblea es nombren cada any, per sorteig, uns magistrats d'entre tots els ciutadans. Els magistrats més importants són els 10 estratèges que excepcionalment són els únics governants que escollim atenent a la seva capacitat i no per sorteig. Són generals que dirigeixen l'exèrcit, les relacions amb les altres ciutats i l'economia.

Els meus companys i jo no tenim por dels generals perquè sabem que ells han d'obeir l'Assemblea. Si l'Assemblea vota la guerra, els generals han de fer la guerra. Fins i tot encara que pensin que l'Assemblea està equivocada.

Quan un estratèga perd moltes batalles, l'Assemblea pot castigar-lo o enviar-lo a l'exili. Quan els estratèges deixen el càrrec, els ciutadans poden controlar els comptes i el treball realitzat per ells.”

Carta de Fideas, Company i amic de Praxímedes, el qual s'havia retirat a Elis a passar l'estada obligatòria de trenta dies per tal de preparar-se i poder participar en els Jocs Olímpics.

Estimat Praxímedes:

Com ja deus saber, l'informe sobre la meua persona que han adreçat els alts magistrats encarregats de la direcció i l'administració dels Jocs Olímpics ha estat favorable. Després d'assegurar-se que sóc grec, de condició lliure, ni esclau ni camperol i que no sóc culpable de cap crim ni afectat de cap maledicció divina, han donat els vist i plau a la meua participació en els "Jocs Olímpics".

Fa dos dies que he arribat a Eli son hem començat els durs entrenaments diaris. La situació en què ens trobem els lluitadors és la pitjor respecte a la resta d'atletes. Estem obligats a entrenar a les hores més altes, quan la temperatura es torna insuportable i els esforços es multipliquen sota la influència dels raigs solars. Estic content perquè si supero aquesta prova a Elis tindrè l'oportunitat d'accedir a la corona olímpica i això ja val tots els esforços.

L'única cosa que m'entristeix és que la meua mare no podrà compartir els dies de les festivitats amb nosaltres perquè com ja saps la presència de les dones és prohibida i l'incompliment d'aquesta llei es paga amb la mort.

I a tu com et van les coses? Ja em vaig assabentar que t'havia tocat per sorteig participar durant aquest any en el Tribunal de Justícia. Penso que ha estat un encert que aquest servei es pagui per tal de garantir que tots els ciutadans als quals els toca per sorteig aquests càrrecs puguin participar-hi independentment de la seva riquesa.

La responsabilitat ja sé que és molt gran perquè s'han d'escoltar moltes queixes de ciutadans, o en el cas de les dones, menors d'edat, esclaus o metecs, s'han d'escoltar els seus representants: tutors legals o amos. S'ha de ser molt objectiu i després votar honradament i secreta. Jo crec que tu ho faràs molt bé.

Espero que ens veurem aviat . Rep una forta abraçada.

Fideas

Un ciutadà d'Atenes. Exercicis.

- 1.- Tenien tots els mateixos drets?
- 2.-Per garantir la igualtat d'oportunitats entre els ciutadans que tenien drets polítics quines mesures es prenen?
- 3.-A partir dels textos pots deduir quina era la situació de les dones?
- 4.-Explica quins organismes polítics hi havia? Quines funcions tenien?
- 5.- Completa el següent quadre pel que fa a l'organització política d'Atenes:

	ORGANISME	CARACTERÍSTIQUES
Poder legislatiu		
Poder executiu		
Poder judicial		

- 6.- Per què es diu que el govern d'Atenes al s. V aC. era una democràcia?
- 7.- Creus que aquesta organització era democràtica per a tothom?
- 8.- Creus que seria possible actualment fer les lleis tal com es feien a Atenes?
Per què?

LA DEMOCRÀCIA.

"El nostre règim no té res a envejar a les institucions dels veïns i, en lloc d'imitar, servim de model. S'anomena democràcia perquè l'administració s'orienta cap al profit del DEMOS (poble) i no cap el d'una minoria. I així, en els litigis privats la llei reconeix la igualtat de drets de tots i no és el rang, sinó més aviat el mèrit, el determinant de l'elecció dels càrrecs públics (...)"

Tucídides, s. V-IV aC

Durant el segle VI aC es van dur a terme un seguit de reformes polítiques a la ciutat d'Atenes. El nou sistema polític - que els grecs anomenaven democràcia- es caracteritzava per la igualtat política de tots els ciutadans, els quals tenien dret de participar personalment en la vida política de la ciutat. No existia, per tant, el sistema representatiu de les democràcies actuals.

"Veig que en les assemblees, si es tracta de deliberar sobre una construcció, es fa venir els arquitectes per sentir l'opinió que tenen sobre les construccions que s'han d'emprendre; si es tracta de construir vaixells, es fa venir els constructors de navilis, i igual per tot allò que és susceptible de ser après o ensenyat. Si, al contrari, s'ha de deliberar sobre el govern de la ciutat, cadascú s'aixeca per donar-ne l'opinió: el Fuster, el Ferrer, el sabater, el mercader, l'armador, rics o pobres, nobles i plebeus, indiferentment"

Protàgores, segle V aC

Es va instaurar, també, la retribució dels càrrecs públics, perquè ciutadans pobres poguessin participar directament en la política.

La democràcia atenesa tenia, però, unes limitacions. En primer lloc les dones, els forasters i els esclaus que residien a la polis, no eren considerats ciutadans; per tant no podien participar en el govern de la ciutat. En segon lloc, predominaven a l'assemblea polítics professionals, anomenats demagogs, que a la pràctica decantaven els vots. En tercer lloc, els ciutadans podien participar directament en el govern de la ciutat gràcies al treball dels esclaus i, per últim, el dret de ciutadania era restringit només als fills de matrimoni legítim entre dos conjugues atenesos.

Tot plegat, reduïa el nombre d'homes que posseïen drets polítics i podien participar en el govern de la ciutat.

ELS GRUPS SOCIALS.

La societat grega d'aquesta època era esclavista. Això vol dir que una classe social minoritària era propietària no solament dels mitjans de producció (terres, aliments, eines), sinó, a més, de les persones que treballaven, els esclaus, amb dret sobre el seu treball, la seva vida i la seva descendència.

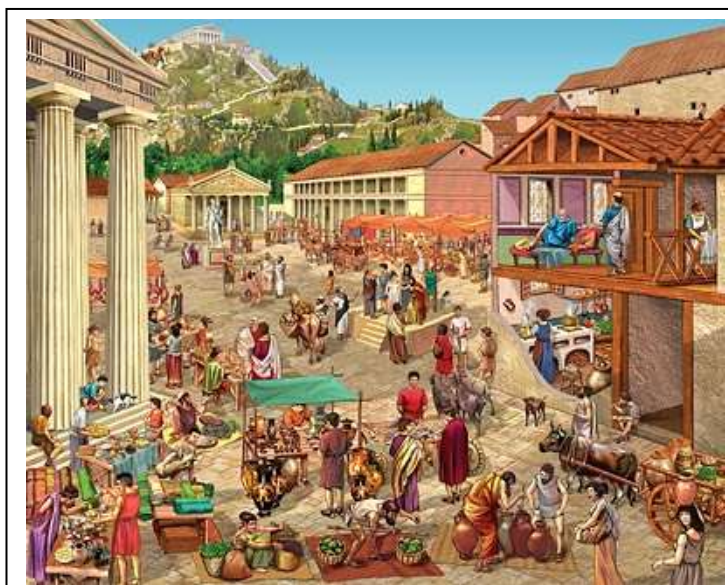
Els esclaus es feien servir generalment en l'agricultura, les mines i les construccions públiques, però també en l'artesania i en els serveis domèstics.

El treball de l'esclau al camp permetia d'alliberar els grans propietaris de terres del treball i així podien dedicar-se a la política.

Els forasters amb residència a la polis, anomenats també metecs, es troben gairebé a totes les ciutats gregues. Estan exclosos dels drets polítics però han de participar en la defensa de la polis en cas de guerra i no poden ser propietaris de terres. Paguen impostos. Són jutjats pels mateixos tribunals que els ciutadans i segueixen les seves mateixes lleis. Són molt nombrosos i es dediquen a professions liberals, artesanals i mercantils.

Estructura social.

Grans propietaris de terres. <i>Són ciutadans rics. No treballen.</i>
Petits propietaris de terres. <i>Són ciutadans pobres.</i>
Artesans i comerciants. <i>Bona part són forasters domiciliats. Aquests no són ciutadans</i>
Esclaus. <i>No són ciutadans ni homes lliures.</i>

La societat grega. Exercicis.

1.- A partir dels relats del ciutadà atenenc Praxímedes, pots dir quins grups socials hi havia a Atenes en aquella època.

2.- Llegeix aquestes quatre fonts i respon les preguntes.

Font A.

Sóc de Sidó, terra rica en bronze, filla d'Aribes, un home molt ric. Però un dia, venint del camp, uns pirates em van raptar; em van dur aquí per mar, i em van vendre al senyor de la casa per un bon preu."

Homer, Odissea.

Font B

Entre les eines n'hi ha d'inanimades. L'esclau és un objecte de propietat animada. Si les naus avancessin soles, si l'arc toqués sol la cítara..., als amos no els caldrien esclaus. Resulta evident que per naturalesa hi ha gent que és lliure i gent que és esclava. Hi ha una mena d'esclau en virtut d'una llei segons la qual el qui és vençut en la guerra pertany al vencedor.

Aristòtil, Política.

Font C

Des d'un punt de vista econòmic, observo que és impossible viure amb comoditat o, fins i tot, simplement viure, si no es té allò que és necessari. I ja que cap activitat que tingui una finalitat concreta no pot fer-se sense instruments, l'economia necessita esclaus per assolir els seus objectius.

Aristòtil.

Font D

Sorprèn que es deixi viure amb luxe els esclaus d'Atenes. Alguns tenen fins i tot un nivell de vida magnífic. Però tot això és el resultat d'un càlcul. En un país amb un gran poder naval, el nostre interès ens obliga a tractar els esclaus si volem cobrar les rendes que ens proporcionen amb el seu treball.

Pseudo-Xenofont.

- a) Quin tractament reben els esclaus grecs en aquestes fonts de l'època?
- b) Quin va ser l'origen de l'esclavitud a Grècia?
- c) Quin tipus de feina creus que feien els esclaus grecs?
- d) Et sembla que els ciutadans grecs haurien pogut dedicar-se a la política i a altres activitats culturals i artístiques si no haguessin tingut esclaus? Per què?
- e) Què et sembla que devien pensar els esclaus grecs quan comparaven les seves activitats amb les que feien els seus amos?